

EERSTE ONTMOETINGEN IN EN MET KAMPEN (1964-1966)

door Jaap van Gelderen

Na de middelbare school werkte ik in de Rotterdamse haven, in afwachting van mijn oproep voor militaire dienst; liep een avondcursus voor transportondernemer (wel een beetje halfhartig) en vlooidde de krant na op een geschikte job voor na mijn diensttijd. Medewerker van het bureau van de burgemeester, de Belastingacademie?, zelfs de Academie voor Beeldende Kunst (waar ik op zaterdag een tekenklas had bezocht) kwam even verleiden. Het zou wel een kantoorbaan worden en dan in de avonden een akte halen: MO-geschiedenis bijvoorbeeld? Want daar lag toch mijn hart, al heel jong had ik de weg gevonden naar de Mathenesserlaan, het deftige huis waar het Rotterdamse gemeentearchief gevestigd was en ook had ik al veel andere archieven in een grote straal om Rotterdam bezocht - waar men meestal verwonderd was zo'n knulletje nog en hoe verlegen, te zien binnenkomen. Ook bezocht ik regelmatig het monumentale bibliotheekgebouw in de stad en was ik kind aan huis in de Rotterdamse musea (mijn vader had ons als kinderen meegevoerd en gezegd: als je dit mooi vindt dan moet je er voortaan zelf weer heengaan, je weet nu de weg).

Naar Kampen?

Toen mijn diensttijd ten einde liep, werd de vraag: hoe verder? weer urgent. De predikant van mijn ouders, zij waren intussen uit Rotterdam verhuisd naar Hendrik Ido Ambacht, opperde: Is Kampen niet iets voor jou? Het gaan studeren trok me, want in militaire dienst voelde ik me hoe langer hoe meer afgestompt raken, ook al beviel mijn functie als instructeur me wel en hielp ik soms in vrije tijd de conservator van het bataljonsmuseum. Doorleren, studeren, dat wilde ik. Maar Kampen? Ik was er ooit een keer geweest (op Zuid, wist ik achteraf, die mensen zie ik nog regelmatig in de stad), ergens in de jaren vijftig met een verhuizing van Zwijndrecht voor Schokbeton. En mijn catechiseermeester op Charlois liet zich eens ontvallen, sprekend over theologie-studeren en dominee-woorden: dat moet aan de Vrije Universiteit, Kampen, nu ja, was er ook wel, maar dat zou binnenkort wel worden opgeheven! Afijn, het was eind augustus 1964 en kort dag, want op 22 september zou ik afzwaaien. De dominee van Ambacht zou eens voor me informeren. De inschrijving in het gebouw van de Theologische School te Kampen bleek op 15 september te zijn, Prinsjesdag dat jaar.

Prinsjesdag 1964

In mijn burgerkloffie toog ik er heen, dat was toegestaan. Wel had ik wat spijt in mijn hart, op datzelfde tijdstip had ik eigenlijk voor de gouden koets uit moeten marcheren in ceremonieel tenue met kolbak op, nog wel als rechter voorman. Een maand tevoren hadden wij geoefend bij Huis ten Bosch en nu ontging mij deze, voor een Garde Grenadier, hoogste glorie.

Oudestraat 6 was snel gevonden. Kampen had voor het eerst in jaren een flink aantal eerstejaars, velen met mij zouden beginnen met de zogenaamde cursus: het leren van Grieks en Latijn. Eerst keeg ieder afzonderlijk een gesprekje met de rector, een oude, vriendelijke heer met wat rode vlekjes in zijn gezicht (misschien wel van opwinding om zo'n grote schare); dat liep bevredigend af, ik kreeg zelfs de groeten mee voor mijn ouders (die hij zeker niet heeft gekend en andersom ook niet, maar evengoed aardig). Toen werden wij in een donkere, koude gang geleid en werd de meute gelast langs de muur te gaan zitten. Ik mocht blijven staan en met mij een blonde, breed-grijnzende, militair-in-pak, kennelijk genoten wij bij voorbaat respect; de vriendschap was snel gesloten. Een voor een werden wij in een hoge kamer geleid en ingeschreven in het Album Studiosorum.

Nog net twintig was ik en zeker niet de jongste, maar toch bevonden zich er in de nieuwe lichting een groot aantal lieden tussen, die ouder waren dan ik. Terug in de Saxen Weimarkazerne in Arnhem, hoorde ik de verhalen over het Haagse gebeuren, het was behoorlijk vermoeiend geweest.

Op zoek naar huisvesting

Afgezwaaid met plunjezak, moest ik in Kampen op huisvesting uit. Dat viel niet mee, ik kreeg enkele tips van het pedelsechtpaar (waar ik m'n plunje mocht stallen) en van enkele ouderejaars die de belangen van de studenten zeiden te behartigen. De eerste nacht kon ik wel bij een echtpaar in de Voorstraat doorbrengen in een afgeschoten hok, hij was ook eerstejaars en haar kende ik van het jeugdwerk uit Rotterdam, dus dat trof. Lau troef! Nergens was meer een plekje, niet in de Graafschap of aan de Bovensingel, langs de Burgwal. Ik zie me nog staan op de stoepen in mijn zwarte jopper, houtje-touwtje, stekeltjehaar, ik werd niet binnengenoedigd; gordijnen bewogen even, en dan klonk het: neen.... Ook de volgende dagen zou het niet lukken en zo werd overeengekomen dat ik voorlopig aan de Voorstraat 72 zou blijven en dat ik een klein kamertje boven aan de voorkant van het huis kon huren; er was geen verwarming en de kouwe kraan zat beneden bij de voordeur; koken moest ik op butagas uit een fles en de ramen lieten tocht door...

Na een grondige opknopbeurt - een behangetje, wat stopverf, een petroliëkachel - kon ik mijn spulletjes laten komen, trots was ik op mijn twaalf kistjes boeken (bij de laatste verhuizing aangezwollen tot ruim 300). Uitzicht had ik op een grappig oud langgerekt pand uit, ik meen, 1622, tegen de oude stadsmuur - dat later plaats moest maken voor twee ongezellige garages; maar nu kreeg ik oog voor het aan de

kade gelegen troosteloze gebouw met de grote garagedeuren. Het bleek de voormalige synagoge te zijn, op een dag ben ik bij de burens binnen-gestapt en heb ik naar de sleutel gevraagd: 'Jodenkerk' stond er op de houten label. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt.

Even wennen

Een van de eerste avonden ben ik door Kampen gewandeld, ik stuitte binnen tien minuten op een park met daarachter... koeien in weilanden: het einde van de bewoonde wereld. Waar was ik terecht gekomen? Ook verbeeldde ik me dat ik niet in slaap kon komen de eerste tijd, ik miste het straatverkeer en het stadse geroezemoes. Ik merkte al gauw dat de bakker niet wist wat een halfje krop was en de groentenboer had nog nooit van peentjes en krootjes gehoord. Als ik groette met hallo! dan draaide men zich om: hier werd je geacht (h)allo te zeggen bij het afscheidnemen. Een gekke boel. Overdag werd het bij tijden gezellig in de straat: als het personeel van de sigarenfabrieken uit de buurt werd uitgelaten. In het voorjaar kwam daar het gezang bij vanuit de openstaande fabrieksramen, een soort arbeidsvitaminen. Enigszins verzoend met het kleinsteedse werden wij (er waren meer Rotterdammers) toen het gerucht ging dat er een HEMA zou komen in de Oudestraat, wel moesten daarvoor oude panden worden afgebroken. Maar er was meer kaalslag, doorbraken heette dat hier.

Iets van het voor mij aantrekkelijke kazerneleven, de bonte mengeling van mensen, vond ik terug in de volle collegezaal, op de sociëteit, binnen het studentencorps en in mijn dispuut (een nogal ruige ploeg, bij vlagen vroom en ernstig, maar meestal hadden wij dolle pret). De eerste officiële bijeenkomst van de hogeschoolgemeenschap vond plaats op 25 september, de inaugurele oratie (een nieuwe taalwereld ging voor ons open) van professor dr. G.Th. Rothuizen. Op z'n minst dachten wij: er is nog veel te leren hier voor ons. En ik, ik vond dat een pracht uitdaging!

Het seizoen

Dan begint het Kamper leventje. De studiezijde is hierboven al aangeduid, ook die van het studentenleven. Maar dan is er het leven in de stad. In het najaar de Schooldag van de Broederweg. Ik kende in Rotterdam maar een 'Artikel-31-er' - hij werkte als chauffeur bij mijn vader - en hier waren er ineens tienduizenden, zomaar. We oordeelden snel: een huwelijksmarkt en: valt er lol te beleven en iets te verdienen? Als wij de schare nu eens de trap van de Cellebroederspoort oplokten, om onze eigengemaakte erwtensoeper tegen betaling te verorberen? Het lukte. Dan was er de Sinterklaasviering, schooien langs de huizen van de proffen, de wijnkelder in huize Ridderbos scheen beroemd te zijn. Een eerste boekenveiling, bij Bos in de Breedesteeg. Ik kan bevestigen dat in ieder geval dit gedeelte van *Het hondje van Sollie* tot in de finesses klopt, het is beslist het aardigste deel van het boek van Hans Werkman.

De jaarwisseling was, begreep ik al snel, berucht, ik had me nog nooit het bestaan

van melkbussen gerealiseerd. Aardig waren de paar scheepsfluiten om 00.00 uur, maar het haalde natuurlijk niet bij het woud van haven-geluiden uit mijn geliefde Rotterdam. Koninginnedag moest je hebben meegemaakt hier in Kampen, vanaf de vooravond met de grote optocht, zei men. Ik denk dat ik er ruim 30 heb meege maakt intussen en kan dat dus beamen. In mei 1965 ben ik samen met mijn blonde studievriend met een stroompje mensen meegelopen: er werd een expositie geopend in de zgn. Vlaamse week. Fantastische oude handschriften, schilderijen en voorwerpen. Ook ben ik, zonder uitgenodigd te zijn, het raadhuis binnengelopen en heb daar een lezing van een Belgische politicus, over Koning Willem I, bijge woond. "Magistraal", schreef de *Kamper Almanak* later en dat klopte. De vriend had intussen afgehaakt, tegen zoveel historie kon hij niet op. Ik genoot.

Hulpbode

Veel heb ik geleerd over de geschiedenis van Kampen die volgende zomer (en in de zomer daarna), als hulpbode op het stadhuis. Mijn directe chef was een statig heer, mijnheer S. Kuipers, de hoofdbode, hij woonde er op de bovenverdieping. Als eerste taak 's-morgens moest ik het politie-rapport ophalen op de Botermarkt en het in handen stellen van de Burgemeester, klokke acht. Dan waren er tussendoor wat klusjes en soms moest ik als getuige optreden bij het verleden van notariële akten. Of de trouwzaal moest in gereedheid worden gemaakt voor een trouwerij of voor een zitting van de kantonrechter. De hoofdtaak van de hulpbode was echter het rondleiden van gasten en toeristen door de Schepenzaal en langs de Oranje-portretten. Soms bussen vol, waaronder veel Duitse. Een goede leerschool, want veel kennis bleek niet aanwezig op het stadhuis. Of, die was er wel, maar werd niet gebruikt. Al snel wist ik de weg te vinden naar het heiligdom van de heer J. Don, de gemeente-archivaris, een beminnelijk man. Hij zetelde in een glazen hok achterin de schemerige zaal onder de eigenlijke Schepenzaal. Veel leerde ik ook van sommige bezoekers die, als ik een flater sloeg, vertelden hoe het eigenlijk zat.

Ik zal maar niet zeggen dat het soms een lollige boel was in de bodekamer en dat er op een keer, oei, een stoelpoot door 'Willem de Vijfde' is gegaan (Wilhelmina zou het niet erg hebben gevonden). En ook maar niet vertellen over die keurige oud-ambtenaar, die we op gezette tijden een, altijd volstrekt lege, wethouderskamer, zagen binnenlopen, terugkerend - naar wij stellig wisten - met een paar overheerlijke Kamper sigaren...

Uitgaansleven

Het meest ben ik te weet gekomen over Kampen en de Kampenaren door actief deel te nemen aan het uitgaansleven, een nogal weidse naam natuurlijk binnen de verhoudingen. In Rotterdam was ik, eerlijk gezegd, nooit in een café geweest dan om een boterhammetje te eten en een kop koffie te drinken op karwei met pappa of 'de jongens', (mijn vader was transportondernemer). In militaire dienst was ik wel een

trouw bezoeker van de mess, maar ik las en praatte daar onder het genot van frisdrank (ook hier ging eens een keu door een keurige generaal aan de wand). Hier in Kampen was er de studenten-sociëteit, waar naast chocomel, vermouthe en wijn werd geschonken en in later jaren, vooral veel bier. In de kroegen kwam men nauwelijks als student, maar er waren er veel: soldaten-kroegjes, kroegen van oud-sigarenmakers (zonder veel poespas, recht-op-en-neer en zonder juke-box). Kroegen waar zigeunerachtige figuren kwamen, smalle lokalen met een barretje, een melksalon, een christelijk koffiehuis (waar wij tussen de college-uurtjes onze koffie - een kwartje - dronken, de onvergeten 'De Steur' van de familie Zielman). Dan waren er de deftige, intussen leeggelopen herensociëteiten en de officiersmess, waar wij wel eens werden genodigd. In al die gelegenheden, behalve in de laatste?, zat juffrouw K. Hendriks achter je aan, de legendarisch geworden Evangeliste. Men zegt dat ze in vroeger tijden wel bovenop het biljart sprong om haar boodschap uit te roepen en dat de 'stoedenten' een afspraak hadden met de waard dat ze konden verdwijnen door een achterdeur bij het eerste gerucht van haar komst. Ik heb haar nog goed gekend, zij was een vrouw met veel humor en veel naïeve mensenkennis, zij lag me wel.

De Blokhut

Op een gegeven moment ging het gerucht: er is een heuse bar geopend, onder de Nieuwe Toren, 'De Blokhut' geheten. En de sluitingstijd in het weekeinde zou worden veranderd: men sloot voorheen om elf uur 's-avonds. Wij op onderzoek. Een andere wereld, vol sfeer, prettige achtergrondmuziek, veel Zuidamerikaanse; Pierre achter de bar, glazen wrijvend en altijd met een lach en een kwinkslag, soms ook, naar de stemming van de klant, aandachtig en ernstig. En dan Tiny en Wim de Kleine, de eigenaars. Zij maakten er wat van, 'Kampen' was er het onderwerp van gesprek, de politieke verhoudingen, de V.V.V., het nieuws uit twee (!) kranten. De leuze 'Kampen schreeuwt om een nieuw brug' werd hier geboren en nog zoveel meer. Hier nam ik waar, onderging ik, sprak ik met allerlei mensen: van buiten, toevallige bezoekers, vaste klanten, échte Kampenaren en import. Wim wist me in korte, droge zinnen, de (oude) verhoudingen in de stad duidelijk te maken, me over de oorlog te vertellen, met die snelle blik van hem, hm, o. Hier heb ik voor het eerst begrepen wat voor een geweldige invloed de kerkscheuring van 1944 op levens van mensen heeft gehad in deze stad, hoe 'godsdienst' mensen kan neerdrukken en kapotmaken. Begreep ik dat er ook Rooms-Katholieken in de stad woonden. Hier vond je de zoekers die thuis niet hoefden aan te komen met hun verhaal, de mensen die een verleden aan het opbouwen waren, de idealisten. Het experiment 'De Blokhut' was nieuw binnen de Kamper verhoudingen. Voor mij was het een levensschool, naast mijn leerschool aan de Oudestraat.

Een mooi 'mensch' wil ik naar voren halen, Arie, met de bijnaam 'de Vorst'. Nu dat was hij ook, die kleine, gedrongen man met dat brede gebaar en vertellen dat hij

kon, van zijn avonturen op zee en aan de wal. Eens kwam hij, regelrecht van boord, de zaak binnen en deelde aan ieder een briefje van vijf uit, we mochten allemaal meegenieten van zijn gage. Een gouden mensch, bij vlagen melancholiek. Ieder van ons ging een andere weg, als je hem later op straat tegenkwam, altijd even een klein praatje, met een geintje. Vorig jaar stond zijn overlijdensadvertentie in de krant, diepbetreurd door zijn familie: de kleintjes schreven: “Nooit meer naar het afgebroken huisje, nooit meer ‘wolf in het lange riet’”. Ook ik voelde me verslagen, weer iemand weg uit mijn begintijd in Kampen.

Onderweg

Op straat, in donker en licht, heb ik natuurlijk het allermeest gezien en geleerd. Dat vertel ik hier nu maar niet. Dit waren zo mijn eerste ontmoetingen in en met Kampen. Nadat ik was afgestudeerd - dit ter geruststelling van vele Kampenaren die, mij kennende uit die dagen van olim, verslijten voor een eeuwige student (en dat ben ik ook, alleen op een andere manier dan zij vrezen of hopen), heb ik gesolliciteerd naar een halve baan in Rotterdam. In de beroepings-commissie zat een oud-Kampenaar, die, naar hij vertelde, al heel jong, ‘gillend’ Kampen had verlaten en niet begreep wat ik daar had gezocht... als oud-Rotterdammer nog wel. Dat werd dus niks, ik bleef en kreeg hier een baan als docent, in de kerkgeschiedenis. Veelvuldig kon ik gebruik maken bij mijn schrijfwerk en in het onderwijs en bij de studie-opdrachten die ik gaf, van de rijke archieven van Kampen (papier en mensen), mijn eerste verkenningsstochten en ontmoetingen wierpen zo hun vruchten af.

Weg uit Kampen?

Nu heeft in november 1998 mijn ‘baas’ besloten te verhuizen naar Amsterdam. Wordt voor mijzelf de vraag om te verkassen weer urgent? Ik weet het niet. Het wordt in ieder geval tijd eens iets op te schrijven over die eerste kennismakingen met Kampen.

Nou: “‘allo ‘eur”.